

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 346.546

DOI <https://doi.org/10.32782/3922119>

Малолітнева В. К.,

*доктор юридичних наук, учений секретар Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ¹

DIGITALIZATION OF PUBLIC PROCUREMENT AS A COMPONENT OF THE FOREIGN TRADE POLICY OF UKRAINE

Стаття присвячена публічним закупівлям як важливій складовій зовнішньоторговельної політики. Дане питання розглядається в контексті необхідності розробки стратегії зовнішньоекономічної політики України, яка має охоплювати публічні закупівлі, враховуючи їхні значні обсяги та вплив на міжнародну торгівлю. Обґрунтовано, що основні напрями розвитку публічних закупівель у контексті зовнішньоекономічної політики України мають включати не лише захист ринку публічних закупівель та просування участі вітчизняних господарюючих суб'єктів у закупівлях зарубіжних країн, але і цифровізацію для забезпечення здійснення транскордонних закупівель та сприяння цілі зовнішньоекономічної політики «Україна має найбільш цифровізовану економіку в Європі», що створюватиме умови для залучення інвестицій. Наголошено, що в Україні приділяється значна увага проблемам правового регулювання цифровізації публічних закупівель, однак дані питання досліджуються переважно в аспекті внутрішньої економічної політики, без належної уваги зовнішньоекономічній політиці країни. Аргументовано, що потенційними напрямками у цифровізації публічних закупівель виступають: запровадження рахунків-фактур в електронному та машиночитному форматі (електронні інвойси); цифровізація договорів про публічні закупівлі. Проаналізовано досвід ЄС та країн-членів ЄС у сфері запровадження системи електронних рахунків-фактур у публічних закупівлях. Розроблено пропозиції із запровадження електронних рахунків-фактур у публічних закупівлях України. Враховуючи євроінтеграційні процеси наголошено на важливості забезпечення інтероперабельності з системою ЄС. Окрему увагу приділено необхідності цифровізації договорів про закупівлю, з поступовим переходом до договорів у машиночитному форматі зі структурованими даними, які можна аналізувати. У контексті потенційного забезпечення оперативності у закупівлях та сумісності цифрових систем дані пропозиції набувають нової актуальності в умовах післявоєнного відновлення України, коли у процесах відбудови буде задіяно багато іноземних постачальників з інших країн.

Ключові слова: зовнішньоекономічна політика, зовнішньоторговельна політика, публічні закупівлі, цифровізація, транскордонні публічні закупівлі, електронний рахунок-фактура.

The article is dedicated to public procurement as an important component of foreign trade policy. The research is conducted in the context of the need to develop a foreign economic policy strategy of Ukraine, which should cover public procurement, taking into account their large share of the country's GDP and impact on international trade. It is substantiated that the main directions of public procurement development in the context of Ukraine's foreign economic policy should include not only the protection of the public procurement market and the promotion of the participation of domestic economic operators in the procurement of foreign countries, but also digitalization to ensure the implementation of cross-border procurement and the promotion of the goal of the foreign economic policy "Ukraine has the most digitalized economy in Europe", which will create conditions for attracting investments. It is emphasized that in Ukraine considerable attention is paid to the legal regulation of the digitalization of public procurement, but these issues are studied mainly in the aspect of domestic economic policy, without due attention to the country's foreign economic policy. It is argued that the potential directions in the digitalization of public procurement are the following: the introduction of invoices in electronic and machine-readable format (electronic invoices); digitalization of public procurement contracts. The experience of the EU and EU Member States in the field of introducing a system of electronic invoices in public pro-

¹ Статтю підготовлено в межах виконання наукового проєкту «Цифрова трансформація як нова парадигма зовнішньоекономічної політики України», який виконується відповідно до програми НАН «Гранти НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених України для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки 2022–2023 рр.» (№ 0122U002352).

curement is analyzed. Proposals for the introduction of electronic invoices in public procurement of Ukraine have been developed. Taking into account European integration processes, the importance of ensuring interoperability with the EU system is emphasized. Special attention is given to the need to digitalize public procurement contracts, with a gradual transition to contracts in a machine-readable format with structured data that can be analyzed. In the context of potential ensuring the fast fulfillment of needs and interoperability of digital systems, these suggestions gain new relevance in the post-war reconstruction of Ukraine, when many foreign economic operators from other countries will be involved in the reconstruction processes.

Key words: *foreign economic policy, foreign trade policy, public procurement, digitalization, cross-border public procurement, electronic invoice.*

Постановка проблеми. Беручи до уваги частку, яку публічні закупівлі становлять у світовій торгівлі [1], вони виступають однією із важливих складових зовнішньоторговельної політики. Одним із напрямів розвитку закупівель в умовах, коли світова економіка знаходиться під впливом цифрових трансформаційних процесів, є їхня цифровізація. Не зважаючи на значні реформи зі створення сучасної електронної системи публічних закупівель України, слід вказати про відсутність системного підходу до процесів цифровізації закупівель саме у контексті зовнішньоекономічної політики.

Стан опрацювання цієї проблематики. В Україні приділяється значна увага проблемам правового регулювання цифровізації публічних закупівель [2, с. 65-68; 3, с. 220-227]. Однак дані питання досліджуються переважно в аспекті внутрішньої економічної політики України, без належної уваги зовнішньоекономічній політиці країни.

Мета статті полягає: у встановленні ролі публічних закупівель, зокрема їх цифровізації, у формуванні зовнішньоторговельної, а отже і зовнішньоекономічної політики України; у визначенні перспективних напрямів для правового регулювання цифровізації публічних закупівель для посилення ролі України на міжнародній арені в аспекті відносин з міжнародними економічними організаціями і залучення інвестицій, а також участі вітчизняних господарюючих суб'єктів на зарубіжних ринках закупівель.

Виклад основного матеріалу. Багато країн наголошують на публічних закупівлях у відповідних документах стратегічного характеру у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, Швейцарська Конфедерація визначає публічні закупівлі в якості напрямку для вжиття заходів у своїй Стратегії зовнішньоекономічної політики [4]. Зокрема, наголошується

на важливості забезпечення взаємного доступу на ринки закупівель. Королівство Швеція у Стратегії з питань торгівлі та інвестицій також акцентує увагу на публічних закупівлях, зокрема, у контексті необхідності розвитку сталих закупівель, що забезпечуватиме переваги шведським компаніям, які часто пропонують рішення, що є екологічно стійкими [5]. Федеральний уряд Федеративної Республіки Німеччина консультує та надає підтримку німецьким фірмам щодо участі у закупівлях, які оголошуються ООН, Групою Світового Банку, регіональними банками розвитку та іншими міжнародними організаціями [6]. Європейський Союз (далі – ЄС) визначає важливу роль публічних закупівель у міжнародній торгівлі, враховуючи значні обсяги таких закупівель. Так, у 2017 р. обсяги закупівель у ЄС становили приблизно 2 трильйони євро або 13,3 ВВП [7]. Взагалі, ЄС проводить активну політику із захисту свого ринку закупівель, методичної допомоги господарюючим суб'єктам для участі у закупівлях інших країн (наприклад, Керівництво для участі у закупівлях Японії [8]), забезпечення чесної конкуренції [9] і взаємного доступу до ринків закупівель з країнами, з якими немає відповідних міжнародних зобов'язань у сфері закупівель [10], тобто має чітке стратегічне бачення розвитку даного напрямку своєї зовнішньоторговельної політики. В Україні обсяги публічних закупівель зазвичай становили приблизно 13% ВВП [11]. Україна є членом Угоди СОТ про державні закупівлі, яка передбачає відкриття ринків закупівель сторонами Угоди у визначених ними обсягах. Положення про публічні закупівлі включено до угод про вільну торгівлю з Канадою, Великобританією та державами ЄАВТ. Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС (глава 8 розділу IV та Додаток XXI Угоди) Україна та ЄС поетапно забезпечують взаємний доступ до ринків закупівель

на основні принципи національного режиму. Слід відмітити, що наразі в Україні проводиться діяльність з методичної допомоги суб'єктам господарювання для участі у закупівлях в інших країнах [12; 13]. Таким чином, публічні закупівлі мають охоплюватись стратегією зовнішньоекономічної політики України.

При цьому слід вказати, що захист ринку публічних закупівель, у тому числі забезпечення взаємного доступу до ринків закупівель, та просування участі вітчизняних господарюючих суб'єктів у закупівлях інших країн у сучасних умовах активної цифровізації торговельних відносин у світі не виступає єдиними напрямками, які мають бути визначені у стратегії зовнішньоекономічної політики України. Важливою складовою зазначених напрямків, а також самостійним стовпом розвитку публічних закупівель у контексті зовнішньоекономічної політики виступає їх подальша цифровізація.

Україна є однією з провідних країн у створенні сучасної системи електронних публічних закупівель Prozorro, яка визнана у світі [14], та запровадженні сучасних технологій, зокрема, що стосується аналізу великих даних (наприклад, застосування ризиків-індикаторів, коли система автоматично шукає підозрілі закупівлі та надає їх для моніторингу Державній аудиторській службі [15], або модулю аналітики ВІ для аналізу даних про закупівлі). Розвиток таких технологій у публічних закупівлях у більшій мірі можливий саме завдяки відкритості машинчитаних даних. Так, ґрунтуючись на значному прогресі у створенні електронної системи публічних закупівель Prozorro, у 2017 р. Україна виступила з важливою ініціативою створення у СОТ в межах Угоди про державні закупівлі (далі – УДЗ) єдиного електронного порталу з використанням Open Contracting Data Standard, який дозволив би агрегувати всю інформацію про закупівлі в рамках УДЗ, що сприяло би перетворенню статистичних даних у практичний інструмент для господарюючих суб'єктів та інших зацікавлених сторін для участі у закупівлях за кордоном [16]. Такі ініціативи сприяють посиленню позицій України у відносинах з міжнародними економічними організаціями, у даному випадку з СОТ, за напрямом публічних закупівель. З подальшим

розвитком технологій Україна зможе просувати нові ініціативи на міжнародному рівні. Так, сфера публічних закупівель є перспективною для подальшого запровадження та розвитку таких нових технологій, як штучний інтелект, віртуальна реальність, дрони, автоматизація процесів за допомогою роботизації та ін. [17]. Наприклад, у Республіці Філіппіни дрони використовуються для моніторингу з метою оцінки стану реалізації державних проектів високої вартості, особливо тих, що знаходяться на віддалених територіях, де фізична перевірка на місці є ускладненою [17, с. 24; 18].

Враховуючи наміри України інтегруватись до єдиного цифрового ринку ЄС, зобов'язання в межах Угоди про асоціацію з ЄС, а також отримання статусу кандидата на членство в ЄС, важливо провести аналіз підходів ЄС до цифровізації публічних закупівель, що виступає складовою формування єдиного цифрового ринку в ЄС. Ще у 2012 р. у ЄС було представлено стратегію електронних публічних закупівель, у якій наголошується на важливості таких закупівель та передбачено повний перехід на електронні закупівлі [19]. Директиви ЄС у сфері публічних закупівель передбачають обов'язок країн-членів ЄС запровадити електронні засоби комунікації у закупівлях. Стратегію Єдиного цифрового ринку для Європи наголошується на важливій ролі закупівель для просування стандартів інформаційно-комунікаційних технологій на національних ринках з метою забезпечення сумісності, що дозволить уникнути фрагментації ринку на рівні ЄС [20]. У даній Стратегії робиться акцент саме на сумісності, так званої інтероперабельності цифрових систем, щоб сприяти транскордонним закупівлям. Враховуючи, що Угодою про асоціацію передбачено поступове (в залежності від рівня гармонізації законодавства України з вимогами ЄС) взаємне відкриття ринку публічних закупівель, є важливим забезпечити інтеграцію у цифровий ринок ЄС з метою спрощення виходу вітчизняних суб'єктів господарювання на ринок публічних закупівель ЄС. У цьому питанні важлива саме практична реалізація доступу до таких ринків. В Україні вже формуються певні підходи щодо створення механізмів забезпечення доступу та інтеграції з ринком публічних закупівель ЄС.

Наприклад, на сайті Міністерства економіки України наголошено на необхідності запровадження технічних стандартів для інтеграції єдиної інформаційної системи (веб-порталу) публічних закупівель з міжнародними системами для активізації взаємної участі зарубіжних та вітчизняних суб'єктів господарювання у міжнародних закупівлях, що передбачає розширений доступ до інформації про закупівлі. При цьому зазначається про важливість інтеграції електронної системи публічних закупівель ProZorro з європейською системою тендерних оголошень TED [21].

Крім того, на основі аналізу зарубіжного досвіду слід виділити ще декілька потенційних напрямів у цифровізації публічних закупівель у контексті зовнішньоекономічної політики України:

- 1) запровадження електронних рахунків-фактур (електронних інвойсів);
- 2) цифровізація договорів про публічні закупівлі.

Важливою частиною для цифровізації публічних закупівель є етап після укладання договору, який також включає виставлення рахунків. Даний етап в Україні ще повністю не цифровізовано. Електронний рахунок-фактура (електронний інвойс) – «рахунок-фактура, який був виставлений, переданий та отриманий у структурованому електронному форматі, що дозволяє його автоматичну та електронну обробку» [22]. Структурований електронний рахунок містить дані продавця в машиночитуваному форматі, які можуть бути автоматично імпортовані в систему розрахунків покупця без необхідності ручного введення даних [23]. Зображення (скан-копія, рахунок-фактура у форматах PDF або Word) не вважається електронним інвойсом, оскільки дані, які він містить, не можуть бути оброблені автоматично [24].

У межах ЄС на етапі після укладення договору були національні відмінності. У деяких країнах-членах ЄС договори між замовниками та учасниками включали багато ручної та паперової роботи. У той же час інші країни ЄС оцифрували основні етапи закупівель і запровадили свої національні стандарти для електронних рахунків-фактур. Однак зазвичай ці стандарти часто не сумісні, оскільки вони

включали особливості країни, що спричиняло проблеми під час транскордонних закупівель. Хоча цифрові візуальні форми рахунків-фактур (документи PDF/Word і скан-копії), які використовувалися в деяких державах-членах ЄС, являли собою певну форму автоматизації, ці формати не забезпечували повної інтеграції та все ще вимагали ручної обробки. Це призвело до збільшення експлуатаційних витрат і непотрібної складності. Таким чином, ЄС вирішив забезпечити, щоб замовники могли автоматично отримувати та обробляти електронні рахунки-фактури від учасників для всіх договорів, на які поширюються дія Директив ЄС у сфері закупівель, і в 2014 році представив Директиву 2014/55/ЄС про електронне інвойсування у публічних закупівлях. Дана Директива передбачає запровадження загального технічного стандарту для вирішення різних національних стандартів і форматів електронних рахунків-фактур, які вже використовувалися країнами-членами ЄС, і для забезпечення транскордонної сумісності. Європейським комітетом стандартизації було розроблено європейський стандарт електронних рахунків (далі – стандарт) [25]. Директива приділяє особливу увагу процесу розробки та управління стандартом, який визначає структуру електронного рахунку-фактури та варіанти його передачі.

Стандарт має на меті забезпечити оперативну сумісність між країнами, яка включає здатність взаємодіяти на наступних рівнях з точки зору: 1) зміст рахунку-фактури (семантика) – електронний рахунок-фактура містить необхідну інформацію, точне значення якої зберігається та інтерпретується незалежно від способу, у який вона фізично представлена. Відповідно до Директиви 2014/55/ЄС європейський стандарт встановлює та описує основні елементи, які електронний рахунок-фактура завжди повинен включати та містити. Це забезпечує єдине застосування електронних рахунків-фактур; 2) використовувана машиночитана мова (синтаксис) [26] – означає, що елементи даних рахунку-фактури представлені у форматі, який дозволяє обмінюватися інвойсом між відправником і одержувачем, і обробляти дані автоматично; 3) спосіб передачі. Директива передбачає зобов'язання замовників отримувати та надсилати електронні інвойси, які

відповідають європейському стандарту, у будь-якому з вибраних синтаксисів, перелічених Європейською Комісією в Офіційному журналі Європейського Союзу

Впровадження електронних інвойсів може призвести до широких переваг, яких неможливо досягти за допомогою паперових рахунків-фактур і цифрових зображень (сканованих копій зображень або документів у форматі PDF): 1) зниження витрат [27] – використання електронних рахунків зменшує витрати на друк, доставку, поштові витрати та зберігання [28; 29, с. 29]. Крім того, це сприяє зменшенню адміністративного навантаження [30, с. 15], оскільки електронні рахунки-фактури містять дані, які зчитуються машиною, усуваючи потребу в ручній роботі з інформацією. Це забезпечує мінімізацію помилок при введенні даних, а також економію людських ресурсів і загального часу, виділеного на обробку [31]; 2) спрощення транскордонних публічних закупівель [32] – запровадження стандарту електронного виставлення рахунків допомагає впроваджувати взаємосумісні рішення, які надають можливість отримувати електронні рахунки з інших країн без додаткових перешкод. Сумісність ІТ-рішень у ЄС сприяє цифровій трансформації та створенню єдиного цифрового ринку; 3) позитивний вплив на навколишнє середовище – скорочення ручної роботи та використання паперу призводить до зменшення вуглецевого сліду [33, с. 218]. За деякими даними, електронний рахунок-фактура в середньому в чотири рази більш екологічний, ніж паперовий рахунок-фактура [34; 35].

Слід зазначити, що Україна виступала учасницею пілотного проекту щодо обміну даними рахунків-фактур у мережі Peppol eDelivery з використанням стандарту для електронних інвойсів, який відповідає європейському стандарту, а отже вважається таким, що відповідає Директиві ЄС 2014/55/ЄС про електронне інвойсування у публічних закупівлях [36]. У разі успішної реалізації проекту в Україні може бути запроваджено систему електронного обміну даними, що полегшить співробітництво українських постачальників та замовників із зарубіжними партнерами. При цьому важливо зазначити наступне.

Директива 2014/55/ЄС передбачає, що замовники повинні мати можливість отримувати та обробляти електронні рахунки-фактури, які відповідають стандарту, від внутрішніх відправників та постачальників з інших держав-членів. У той же час, Директива не передбачає обов'язку суб'єкта господарювання надсилати замовникам електронні рахунки-фактури, залишаючи їм на власний розсуд подавати чи ні свої рахунки-фактури в структурованому та електронному форматі. Дане питання залишається в межах відповідальності держав-членів ЄС. Це призводить до ситуації, коли замовники можуть отримати та обробити електронний інвойс; однак низький рівень впровадження з боку постачальника перешкоджає створенню інтегрованої системи електронного інвойсування в ЄС [37]. Як зазначається у ЄС, необхідно вжити заходів, щоб мотивувати та заохочувати постачальників до участі [26, с. 16]. Деякі країни встановили саме зобов'язання для суб'єктів господарювання подавати замовникам електронні рахунки-фактури (Республіка Хорватія [38], Естонська Республіка [39], Французька Республіка та Королівство Швеція, де замовники не можуть отримувати рахунки-фактури в паперовому форматі) [30]. У Естонській Республіці учасники закупівель можуть надсилати рахунки-фактури відповідно до національного стандарту Естонії та європейського стандарту. Замовники повинні мати можливість отримувати та обробляти рахунки за двома стандартами. Згідно з дослідженням, проведеним Міністерством фінансів Естонії в 2014 році, уряд Естонії міг би заощаджувати близько 2,5 мільйонів євро на рік завдяки повному запровадженню електронного інвойсування [39].

Більш того, незважаючи на те, що прийняття європейського стандарту є зобов'язанням для замовників, використання конкретної мережі передачі не є обов'язковим, що призводить до проблеми співіснування різних внутрішніх інфраструктур [30, с. 23; 40]. У Королівстві Швеція замовники мають бути зареєстровані в Peppol². Це означає, що постачальники

² Згідно з інформацією Урядового порталу значна кількість країн-членів ЄС обрали мережу електронної доставки Peppol (Pan-European Public Procurement OnLine) як інструмент для передачі даних щодо закупівель. Рішення Peppol поєднує різні системи електронних закупівель та електронних рахунків шляхом встановлення набору загальних бізнес-процесів і технічних стандартів.

можуть зосередитись лише на використанні електронних рахунків-фактур Perpol і надсилати їх через постачальника послуг/точку доступу в мережі Perpol. Це дозволяє упередити складності у виборі різноманітних систем, присутніх на ринку ЄС [37]. На веб-сайтах багатьох шведських замовників чітко зазначено, що постачальники зобов'язані надсилати саме електронні інвойси, і що при цьому надається перевага методу отримання електронних рахунків-фактур через мережу Perpol [41; 42]. Такі вимоги розповсюджуються на всіх постачальників як у межах, так і поза межами ЄС [37]. Тобто українські постачальники вже можуть зіткнутись з проблемою участі у закупівлях країн, де встановлено обов'язок для учасників подавати е-інвойс. Тому запровадження інтероперабельної системи електронних рахунків-фактур в Україні сприятиме не лише зменшенню адміністративного тягаря, але і участі національних постачальників в закупівлях інших країн. Під час створення такої системи у публічних закупівлях України важливо розглянути питання поступового переходу саме на обов'язкове використання учасниками закупівель рахунків-фактур в структурованому та електронному форматі відповідно до встановлених стандартів.

Крім того, важливим напрямом, у тому числі в контексті зовнішньоекономічної діяльності, виступає цифровізація договорів про публічні закупівлі закупівлі, на чому наголошують і деякі автори [43]. В Україні наразі договори завантажуються в систему в форматі PDF, що створює додаткову паперову роботу, не дозволяє автоматично формувати документ та аналізувати дані, оскільки вони представлені не у машинчитанному форматі. Перспективними напрямом розвитку виступає перехід від договору, підписаного електронним підписом, до смарт-договору. Договір, підписаний електронним підписом – це договір в електронній формі, який укладається шляхом застосування електронного підпису. Зазначений договір не передбачає стандартизацію даних та їх структурування, що не дозволяє отримувати

ти з нього дані за умовчанням. Направлений переважно на дотримання форми договору шляхом забезпечення автентифікації сторони договору. Проміжною ланкою між вказаним та смарт-договором може виступати договір, що укладений з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, і який, у свою чергу, передбачає стандартизацію даних та їх структурування, що дозволяє збирати дані за умовчанням, здійснювати їх аналіз, а також управління договором. Передбачає інтеграцію з іншими державними електронними системами. Смарт-договір – це договір, який передбачає автоматизацію процесів за допомогою спеціальної програми (алгоритму), яка виконує відповідні дії при виконанні сторонами договору певних умов. Згідно з деякими дослідженнями [44], смарт-договір є перспективним договором у сфері публічних закупівель, які можуть мати ряд переваг: 1) автоматизація сприяє підвищенню ефективності та зниженню витрат; 2) зменшення ризиків людського фактору – помилок, адже помилки у виконанні смарт-договорів потенційно можна краще обмежити та контролювати (наприклад, шляхом перевірки програмного забезпечення, чи правильного кодування); 3) підвищення прозорості та зменшення корупції в публічних закупівлях (на базі блокчейну складніше внести зміни в тендерну пропозицію після її подання); 4) потенційно зменшує кількість спорів. Зазначеним окреслено подальші теми для дослідження проблем правового забезпечення цифровізації публічних закупівель.

На підставі вищевикладеного слід зробити наступні **висновки**:

1) наголошено, що публічні закупівлі виступають важливою складовою зовнішньоторгівельної політики, враховуючи частку, яку вони становлять у світовій торгівлі. Отже, публічні закупівлі мають охоплюватись стратегією зовнішньоекономічної політики України;

2) обґрунтовано, що основні напрями розвитку публічних закупівель у контексті зовнішньоекономічної політики України мають включати не лише захист ринку публічних закупівель та просування участі вітчизняних господарюючих суб'єктів у закупівлях зарубіжних країн, але і цифровізацію. У контексті інтеграції до єдиного цифрового ринку

Це забезпечує інтероперабельну та безпечну мережу, яка з'єднує точки доступу в усіх країнах за допомогою одного протоколу передачі електронних повідомлень і методів динамічної адресації. Див. <https://www.kmu.gov.ua/news/za-koordinaciyi-mincifri-realizovani-obmini-elektronnimi-invojsami-z-polshcheyu-i-vmirneniyeyu-nastupnamoldova>.

ЄС та поступового відкриття ринку закупівель ЄС у межах Угоди про асоціацію, однією зі складових такої цифровізації виступатиме забезпечення так званої інтероперабельності, тобто сумісності цифрових систем для забезпечення доступу українських постачальників до ринку публічних закупівель інших країн-членів ЄС та сприяння транскордонним публічним закупівлям;

3) аргументовано, що потенційними напрямами у цифровізації публічних закупівель у контексті зовнішньоекономічної політики України виступають: запровадження рахунків-фактур в електронному та машиночитному форматі (електронні інвойси); цифровізація договорів про публічні закупівлі. У контексті євроінтеграційних процесів під час запровадження системи обміну електронними рахунками-фактурами є доцільним також забезпечити її інтероперабельність (сумісність) з системою ЄС шляхом використання встановленого стан-

дарту. Крім того, враховуючи досвід ЄС, під час реформи даного етапу закупівель варто запровадити поступовий перехід саме до обов'язку для учасників виставляти замовникам електронні рахунки-фактури у машиночитному форматі. Такий поступовий характер впровадження може бути поставлений у залежність від вартості закупівлі та розміру суб'єктів господарювання (великі, малі та середні). У контексті потенційного забезпечення оперативності у закупівлях та сумісності цифрових систем дані пропозиції набувають нової актуальності в умовах післявоєнного відновлення України, коли у процесах відбудови буде задіяно багато іноземних постачальників з інших країн;

4) зазначено, що завдяки подальшій цифровізації публічних закупівель можна сприяти реалізації такої цілі зовнішньоекономічної політики, як «Україна має найбільш цифровізовану економіку в Європі», що створюватиме умови для залучення інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. How large is public procurement? URL: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-large-public-procurement>
2. Деревянко Б.В., Смолин Г.В., Туркот О.А. Окремі шляхи боротьби з порушеннями у сфері публічних закупівель. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5 (20). С. 65-68.
3. Чабан Ю.Ю., Сирцева С.В. Електронна система публічних закупівель в Україні: особливості функціонування та перспективи розвитку. *Modern Economics*. 2021. № 26. С. 220-227.
4. Switzerland's foreign economic policy strategy. URL: <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/69222.pdf>
5. Sweden's Trade and Investment Strategy. URL: <https://www.government.se/information-material/2020/12/sweden-export-strategy/>
6. Promotion of foreign trade and investment. *Federal Ministry of Economic Affairs and Climate Action*. URL: <https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Dossier/promotion-of-foreign-trade-and-investment.html>
7. Public Procurement. Why does public procurement matter in international trade? *European Commission*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/accessing-markets/public-procurement_en
8. Guide for EU Suppliers on Government Procurement in Japan. *European Commission*. 2020. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159028.pdf
9. Guidance on the participation of third country bidders and goods in the EU procurement market. *European Commission*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c3f90a8b-4bc5-11ea-8aa5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>
10. Regulation on the access of the third-country economic operators, goods and services to the Union's public procurement and concession markets and procedures supporting negotiations on access of Union economic operators, goods and services to the public procurement and concession market of third countries: Regulation (EU) 2022/1031 of the European Parliament and of Council of 23 June 2022.
11. Реформа державних закупівель. *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=38c083f3-2571-466a-9583-3b43c2804ad9&title=ReformaDerzhavnikhZakupivel>
12. Публічні закупівлі Великобританії. *Офіс з розвитку підприємництва та експорту*. URL: <https://export.gov.ua/724-GPA-GB?fbclid=IwAR0A4sqAq60HNGCqWWXD9LpQBNpG-v18bz-cY8jC2bchOA9LJpJqvX9rM4w>
13. Довідкова інформація щодо участі у тендерах інших країн. *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=4f075964-e4c0-49b7-a872-43fdc2922ef2&title=DovidkovaInformatsiiaSchodoUchastiUTenderakhInshikhKrain>

14. Prozorro отримала престижну міжнародну премію Open Government Awards 2016. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?id=31d356d2-9eba-4c75-848e-b39dd2f1c985&isSpecial=true>
15. Робота системи ризик-індикаторів та моніторинг ДАСУ. URL: <https://infobox.prozorro.org/updates/robotasistemi-rizik-indikatoriv-ta-monitoring-dasu>
16. Questionnaire on Statistics by Ukraine: Communication from Ukraine. World Trade Organization. Committee on Government Procurement. GPA/W/340. 2017. URL: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/PLURI/GPA/W340.pdf&Open=True>
17. Emerging technologies inn public procurement: study results. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/isa2/news/emerging-technologies-public-procurement-study-results_en/
18. Project DIME: DMB & DOST launch monitoring of gov't projects using digital data, imagine tech. *Department of Budget and Management. Republic of the Philippines*. URL: <https://www.dbm.gov.ph/index.php/secretary-corner/press-releases/list-of-press-releases/709-project-dime-dbm-dost-launch-monitoring-of-gov-t-projects-using-digital-data-imaging-tech>
19. A strategy for e-procurement: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM/2012/0179 final
20. A Digital Single Market Strategy for Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0192>
21. Європейська інтеграція. *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=e54f0df6-ae9f-4437-9af7-1da4c8bb44ba&title=YevropeiskaIntegratsiia>
22. Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055>
23. Electronic invoicing – an exchange of electronic documents between the seller and the buyer. *PPL Digital Solutions*. URL: <https://www.en.ppl33-35.com/e-invoice>
24. Difference between paper, PDF and e-invoices. URL: <https://en.e-rechnung-bund.de/differences-between-paper-pdf-and-e-invoices/>
25. Commission Implementing Decision (EU) 2017/1870 of 16 October 2017 on the publication of the reference of the European standard on electronic invoicing and the list of its syntaxes pursuant to Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3A0J.L_.2017.266.01.0019.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2017%3A266%3ATOC
26. The adoption of e-invoicing in public procurement: Guidance for EU public administrations. URL: https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/download/attachments/44920996/Guidance%20Paper%20for%20EU%20public%20administrations%20_20160321_v3.pdf?version=1&modificationDate=1470306033393&api=v2
27. EInvoicing. *CEF Digital*. URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/eInvoicing>
28. EInvoicing. *European Commission*. URL https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital-procurement/einvoicing_en
29. Bobowski S., Gola J. E-Procurement in the European Union. *Asia-Pacific Journal of EU Studies*. 2018. Vol. 17. № 1. P. 23–35.
30. D6.01 Updated Benefits Analysis on the implementation of Directive 2014/55/EU. *European Commission*. 2020. URL: https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/pages/viewpageattachments.action?pageId=82773147&sortBy=date&highlight=Analysis+of+benefits+of+implementing+eInvoicing_.pdf&&preview=/82773147/327713104/SC233_D6.1_Update%20of%20the%20Benefits%20Analysis%20of%20the%20Directive%20201455EU%20implementation_vf.pdf
31. Invoicing documentation. What are the benefits? URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/What+are+the+benefits+of+eInvoicing>.
32. Implementing eInvoicing. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/eInvoicing>
33. Tsaruk O. E-Invoicing in EU Public Procurement as a Tool of Cross-Border Trade Barriers Elimination in Ukraine. *EU and its Eastern Neighborhood; Fostering deeper Europeanization of Moldova*. Jean Monnet Publication. 2016. P. 212-218. URL: <https://arts.units.it/retrieve/handle/11368/2898454/163280/FdEM-final%20%281%29.pdf#page=214>
34. Environmentally friendly electronic invoice. *Federation of Finnish Financial Services*. URL: https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2010/11/Environmentally_friendly_electronic_invoice.pdf
35. Sustainable business: E-invoicing, your company and the environment. *Pagero*. 2021. URL: <https://www.pagero.com/blog/sustainable-business/>

36. Introducing a new way of interoperable, secure and trusted electronic data exchange via eDelivery solution. *EU4Digital*. 2020. URL: <https://eufordigital.eu/introducing-a-new-way-of-interoperable-secure-and-trusted-electronic-data-exchange-via-edelivery-solution/>
37. SMEs and Private Sector onboarding – electronic invoices. *CEF Digital*. URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/SMEs+and+Private+Sector+onboarding+-+electronic+invoices>
38. EInvoicing in Croatia. *EInvoicing documentation*. URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/eInvoicing+in+Croatia>
39. EInvoicing in Estonia. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/eInvoicing+in+Estonia>
40. Transmitting electronic invoices. *CEF Digital*. URL: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Transmitting+electronic+invoices>
41. Invoicing. Swedish Coast Guard. URL: <https://www.kustbevakningen.se/en/arkiv-gamla-sidor/about-us-old/invoicing2/>
42. Sending an e-invoice to Luleå University of Technology. URL: https://www.ltu.se/cms_fs/1.184887!/file/E-invoices%20LTU%20eng.pdf
43. Ткаченко Н.Б. Цифровізація в публічних закупівлях. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 3 (39). С. 104-111.
44. Smart contracts: Legal Framework and Proposed Guidelines for Lawmakers. EBRD. Clifford Chance. 2018. 50 p.